

פרשה רעיון, מידע, ועניין בנושא יהדות

מידע

זמני שבת

כניסת שבת: 19:10

יציאת שבת: 20:14

פרשת: בהר

פרשת שבוע

דילמה מוסרית – חייך וחיי חברך

דילמה, הוא מונח מתחום הרטוריקה והלוגיקה. מקור המילה מיוונית, משמעותה, "טענה כפולה או קביעה כפולה" המונח מתייחס למצב בו קיימות שתי חלופות, שיש לבחור ביניהן. בדילמה מוסרית, ההתלבטות נובעת ממניעים הקשורים למצפון המתלבט, ולקשיים בתפיסת המעשה הנכון בעיניו. הדילמה מתרחשת כאשר המתלבט מתקשה להחליט איזה חלופה מוסרית יותר. בהר, העוסקת בעניין השמיטה והיובל, ונקראת בימי ספירת העומר שהם הכנה לקבלת התורה, בחג השבועות פותחת במילים, "וידבר ד' אל משה בהר סיני לאמר" (ויקרא כ"ה א'). שאלה ידועה מובאת ברש"י מה עניין שמיטה אצל הר סיני? ועל זה כתב רש"י את הדברים הבאים "מה ענין שמיטה אצל הר סיני, והלא כל המצות נאמרו מסיני, אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני, אף כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני, כך שנויה בתורת כהנים (שם). ועדין יש לשאול, מדוע בחרה התורה דווקא את הדוגמא הזאת של שמיטה כדי ללמדנו את החידוש הזה, שכל המצוות פרטותיהם וכללותיהם מסיני? על כך כתב הרמב"ן "לפי דעתי כי נכתבה כאן בסדר נכון, כי פירוש "בהר סיני" בעלותו שם לקבל לוחות שניות... וכשנתרצה הקב"ה למשה בלוחות שניות צוהו בברית חדשה... והנה בספר הברית הראשון נאמרה השביעית בכלל כמו שהזכרתי, שנאמר והשביעית תשמטנה ונטשתה וכו', ועתה בברית הזאת השנית נאמרה בפרטיה ודקדוקיה ועונשיה" (שם,שם). במדרש מובא רעיון אחר "א"ר יצחק: בשומרי שביעית הכתוב מדבר, בנוהג שבעולם אדם עושה מצוה ליום א' לשבת אחת לחודש א' שמה לשאר ימות השנה... יש לך גבור גדול מזה! מצוות השמיטה הינה דרישה מופלגת הנפרסת על פני שנה תמימה, וכמעמד הר סיני בו הקדימו ישראל ואמרו נעשה עוד לפני ששמעו מה נדרש מהם, שגם זו גבורת הרוח היא כפי שאומר בהמשך המדרש מובא "...רבי הונא בשם ר' אחא אמר: בישראל ששמעו לפני הר סיני הכתוב מדבר, שהקדימו עשייה לשמיעה, ואמרו (שמות כ"ד) כל אשר דבר ד' נעשה ונשמע, לשמוע בקול דברו" (ויקרא רבה א'). שתי דרשות נאמרו על אותו פסוק "עושי דברו לשמוע בקול דברו", א, בעניין שומרי שביעית, וב, בעניין מקבלי תורה מסיני, על שניהם נאמר 'גבורי כח', ועליהם נאמר שהם כמלאכים, כפי שנאמר בתחילת הפסוק "ברכו ד' מלאכיו".

מוסרית? בעיה מוסרית היא שאלה מעשית המחייבת קבלת החלטה. אנו נתקלים בבעיות מעשיות לעתים קרובות בחיי היום יום. אולם לא כל בעיה מעשית היא בעיה מוסרית, אם כן, אילו בעיות הן בעיות מוסריות? בעיה מוסרית קשורה בערכים. כדי ליישם ערכים חשובים מוכנים לוותר על עקרונות אחרים החשובים לא פחות. לא פחות משהיא ערך דתי הינה ערך חברתי הכתוב מפרט מי זכאי לאכול מהיובל בשנת השמיטה: "לך ולעבדך ולאמנתך ולשכריך ולתושבך הגרים עמך" (שם), אם כן מסר חברתי ממדרגה ראשונה. איננו בעלים על הקרקע, דבר אינו מבדיל בינינו לבין האחר, כפי שמבאר רש"י (שם): "אף על פי שאסרתים עליך לא באכילה ולא בהנאה אסרתים, אלא שלא תנהוג בהם כבעל הבית אלא שהכל יהיו שוים בה אתה ושכריך ותושבך". הנצי"ב בפירושו דייק מכפל הלשון 'והיית' לך שבת הארץ לךם לאכלה לך ולעבדך". על פניו, המילה "לכם" לדבריו, הארץ שובתת עבורנו, היא מלמדת אותנו את מעמדנו האמתי, היא מזכירה לנו כי היא רכוש הכלל. רק כשנבין את רעיון השמיטה - לךם - רק כשנרגיש שאיננו מורמים מעם, יהיה שוויון אמיתי "לך ולעבדך ולאמנתך ולשכריך ולתושבך הגרים עמך" (העמק דבר, שם). פסוק נוסף מאופיין באותו מסר, כי ימוך אחיד ומטה ידו עמך והחזקת בו גר ותושב וחי עמך. אלתרחק מאתו נפשך ותברית וגר את מא-להיך וחי אחיד עמך" (כ"ה ל"ה-ל"ו). הרואה את תהליך ההידרדרות אל לו לעמוד מן הצד, המילה "ימוך" היא ייחודית לכאן. הכוונה היא לאדם המגיע למצב בו הוא מוגדר כאדם עני. אבות דרבי נתן רואה במילה "מך" את אחד משבעת הכינויים לאדם העני: "ז' שמות נקרא עני. עני. אביון. מסכן. מך. דל. דך. רש. עני כמשמעו. אביון שהוא מתאוה לכל רואה דבר ואינו אוכל דבר ואינו שותה. מסכן שהוא מסוכן בנפשו. מך שהוא מך עד האסקופה. דך שהוא מדוכדך. דל שהוא דל מנכסיו. רש שהוא מתרושש" (אבות דרבי נתן פרק מ"ג ד"ה ז' שמות). מדובר על אדם היורד ממצב מרום לדכאון הרוח. מכאן חשיבותה של המילה "אחיד" בביטוי שלפנינו. היות והוא אחיד אל תתייחס רק למצבו הכלכלי, אלא דאג לו, שמור עליו, אל לך להשפיל ולדכא את מי שהוא אחיד. ואולי אפשר להוסיף אדם הנמצא על החר רואה הכל מלמעלה, הר סיני המוזכר בפרשה שונה מכל הר אחר בכך שרק אם יודעים להשיט יד למי שמך לבו, למי שאינו נמצא בפסגת חינוך, הופכים לשותפים אמיתיים למורשתו - מורשת הר סיני.

היא שאלה מעשית הדורשת הכרעה. ב. בעיה מוסרית היא שאלה שמעורבים בה ערכים, וערכים מתנגשים בה, זה בזה. ניתן להבחין בשאלות מוסריות גם באמצעות ביטויים המאפיינים אותן, כגון: טוב ורע, ראוי ומגונה, בחירה וחובה, כוונה וקבלת החלטות, דילמה ושיפוט ערכי. לעומת זאת, בשאלה מדעית משתמשים במושגים אחרים: אמת ושקר, יש ואין, הכרת עובדות והסקת מסקנות. שאלה יסודית בהלכות פיקוח נפש. שניים שהיו הולכים במדבר, וביד אחד מהם קיתון של מים. אם שניהם ישתו מהמים, הרי ששניהם ימותו, ואם אחד ישתה - יוכל להגיע למקום הישוב ולהינצל. מה על בעל המים לעשות, האם חובתו לתת לחברו לשתות מן המים חלק כחלק, או לא? דרש מתחילה בן פטורא: מוטב שישתו שניהם וימותו, ואל יראה אחד מהם במיתתו של חברו, עד שבא רבי עקיבא ולימד: נאמר "וחי אחיד עמך" - חייך קודמים לחיי חברך. כלומר על כל אדם מוטלת מצווה להחיות את אחיו עימו, אבל אם חיו הוא בסכנה, עליו להציל תחילה את עצמו, ורק לאחר מכן להציל את חברו (ב"מ ס"ב ע"א), וכדי לחדד את ההלכה, יש לבאר שאפילו אם יטען החבר, תן לי מעט מן המים כדי שלא אמות מיד,

בית הכנסת ע"ש קדושי קראשניק הי"ד ממוקם בבנין סוראסקי קומה 1 אגף ה'

זמני תפילות חול
תפילת שחרית: 8:15 7:50
תפילת מנחה: 13:20, 14:00, 15:00
מנחה קטנה: 19:15
ערבית: 19:50

שעורים שבועיים
שיעור הלכה: 13:40
לימוד משנה: בין מנחה לערבית.
שיעור על מסכת ברכות ביום א' בימים ב'-ה' שיעור על מסכת סוכה. השיעורים בשעה 14:15

שבת
מנחה וקבלת שבת: 10 דק' לאחר הדלקת הנרות.

שחרית: בשעה 8:00, תפילת מנחה: כשעה וחצי לפני צאת שבת.

סעודות שבת
במתחם המסעדה בכניסה לבניין סמי עופר, לאחר תפילת ערבית ושחרית.

ערבית והבדלה:

זמני היום

עלות השחר: 04:29
עטיפת הטלית: 04:44

נץ החמה: 05:41
מנחה גדולה: 13:12

שקיעת החמה: 19:33

ונחיה שנינו עוד זמן מה, ואולי בתוך כך ימצאונו אנשים אחרים ויצילונו. אף-על-פי-כן אם הסבירות לכך נמוכה, ומירב הסיכויים שלבסוף שניהם ימותו, על בעל המים לשתותם בעצמו ולחיות, שחיינו קודמים לחיי חברו (העמק שאלה קמ"ז), שכן למדנו, שאין אדם צריך להציל את חברו תוך הסתכנותו כזו שעל פי רוב הסיכויים ימות. וכן הלכה במקרים דומים, שניים שטובעים בים, ומצא אחד גלגל הצלה שיכול להציף אותו לבדו, אינו צריך לתת אותו לחברו. וכן שני חולים שנוקקים לתרופה נדירה שאולה, ואחד מהם עשיר וביכולתו לקנותה לעצמו, אם הכמות מספקת לו לבדו, **אינו צריך להתחלק** בה עם חברו החולה. אלא שעדיין ראוי לברר, האם **מותר** לאדם מרצונו להקריב את חייו למען הצלת חברו, היינו שיוותר על המים שבידו וייתנם לחברו. לדעת כמה פוסקים אסור, שהואיל והמים בידו ויש בכוחו להמשיך לחיות - חובתו לשמור על חייו תחילה. ויתר על כן, מכך שהמים בידו, סימן הוא שמשמייים רוצים שיחיה, ואם ייתן לחברו את המים הרי זה כהתאבדות (הרב אונטרמן, בצומת התורה והמדינה, ח"ג עמ' 315, אג"מ יו"ד ח"ב קע"ד, ד). אולם לדעת כמה וכמה פוסקים, מאחר שמבחינה עקרונית חייו וחיי חברו שווים, מותר לו למסור את עצמו למען חברו. ואין זה נחשב כהתאבדות, משום שאין כאן פגיעה בחיים, שאין הבל בין אם לבסוף הוא יחיה או חברו (הנצי"ב שאילתות קמ"ז). ואם מדובר בהצלת תלמיד חכם, כתב בעל ספר חסידים (סי' תרח"ץ), שראוי למסור את הנפש למען הצלת תלמיד חכם שהציבור נצרך לו. (עייין הרב בר אילן אסיא ח"ז ע' 181)

דילמה היא למשל כוח חיילים נקלע לתקרית אש, חייל פצוע שוכב בשטח, ומצבו מחמיר, חייל אחר יכול להתקרב אליו ולנסות לסייע לו, אולם בכך יסכן את חייו, כיצד עליו לנהוג? אניית נוסעים טובעת, סירות מורדות לים אך אין די לכולם. המלחים מחשש שלא יישארו מקומות עבורם מפסיקים להציל אחרים, מצילים את עצמם ומתרחקים מן האנייה הטובעת.

אינו נדחה מפני פיקוח נפש, בתלמוד מובא מעשה "דההוא דאתא לקמיה דרבה ואמר ליה אמר לי מרי דוראי זיל קטליה לפלניא ואי לא קטלינא לך אמר ליה לקטלוך ולא תיקטול מי יומר דדמא דידך סומק טפי דילמא דמא דהוא גברא סומק טפי (סנהדרין עד ע"א). ופרש"י "מאי חזית דדמא דידך סומק טפי - מי יודע שיהא דמך חביב ונאה ליוצרך יותר מדם חבריך, הלכך אין כאן לומר וחי בהם ולא שימות" שלא התיר הכתוב אלא משום חביבות נפשם של ישראל להקדוש ברוך הוא, וכאן שיש אבוד נפש חברו לא ייתן דבר המלך לדחות שצוה על הרציחה" (שם). **אם כן מתי אנו אומרים חייך קודמים ומתי מאי חזית?** שאלה זו לכאורה זה תלוי בהבנה של הכלל "חייך קודמים" (האם כלל זה בא לומר שאין חיוב לתת את המים ואין כאן חיוב מצד "לא תעמוד על דם רעך" משום שחייך קודמים. או שכלל זה של חייך קודמים אינו רק למנוע איסור של לא תעמוד על דם רעך אלא זה היתר חיובי לאדם תמיד להציל את עצמו. ההשלכה של חקירה זו נוגעת במצב שאם הוא ינצל, חברו לא ימות כתוצאה ישירה מהימנעות שלו. **אך האם יהיה מותר לחטוף את המים מיד מי שמחזיק את המים מדין חייך קודמין?** או יהיה הדין ייהרג ואל יעבור משום מאי חזית דדמא דידך סומק טפי ולא נאמר שחייך קודמין! לכאורה תשובה להבדל שבין מאי חזית ובין חייך קודמים נמצא ברש"י שהובא לעיל, רק במקום שמדובר על הריגה בידיים קיימת טענת 'מאי חזית' אבל במקום שאין הריגה בידיים אלא זה שב ואל תעשה נאמר שחייך קודמים. **אבל עדיין יש לשאול, מה הדין כשיש מעשה שלו להציל את עצמו, ותוצאה מכך ייהרג אחר? האם חייך קודמים בקיתון של מים הוא רק משום שחברו ימות ממילא או אף אם חברו ייהרג בגרמתו יהיה מותר?** בהגהות יד אברהם על שו"ע יו"ד סימן קנ"ז סעיף א' (הסימן העוסק בדיני ייהרג ואל יעבור), לדעת הנודע ביהודה לגבי האדם עצמו שייך גם כאן הדין של חייך קודמים. ורק לגבי אחר אנו אומרים 'מאי חזית' ולכן אסור לעשות מעשה מ"מ חייך סעיף ע"ד (עייני תורה שבעל פה כרך כ"י, תשמ"ה במאמרו של הרב יהודה דוד בלייד, גדרי מסירה והצלה הדין בדעת הנודע ביהודה)

עניין שעלה

נשאלתי ממי שנאנס ולא ספר ספירת העומר מחמת חוליו, האם יוכל להמשיך ולספור בברכה

אקדים, בהלכה, אונס הוא מעשה שנעשה בניגוד לרצון עושהו, או כשניטלה ממנו היכולת לבחור בכל דרך שהיא, או הימנעות ממעשה הכרחי. ההתייחסות ההלכתית למקרי אונס מתחלקת לשניים. **עבירה באונס, ואי קיום מצווה באונס.** בנוגע למקרים בהם אדם עבר עבירה בעל כורחו, נפסק להלכה כי "**אונס רחמנא פטריה**" (ע"ז דף נ"ד ע"א), וכל מקרה של עבירה שנעברה באונס - פטור העובר לחלוטין. החלק השני בו לא קוימה מצווה כתוצאה מאונס, לא נחשב לעבירה, אך גם אין זה נחשב למצווה. במקרים מסוימים ההלכה מתגמשת על מנת לעזור לאדם לקיים את המצווה למרות שעבר זמנה. **לעניינינו**, נראה שימשיך לספור בלא ברכה, ומן הטעמים הבאים. **הראשון, הספירה.** נחלקו הדעות ביחס למי שהחסיר יום אחד מימי הספירה ולא ספר, האם יוכל להמשיך ולספור בברכה, יש הסוברים שניתן להמשיך לספור ואף לברך (תו"ס מגילה כ" ע"ב בד"ה "כל הלילה", ומנחות ס"ו ע"א בד"ה "זכר" וכן דעת רב האי גאון), ומפני שלשיטה זו כל יום היא מצווה בפני עצמה, לכן מי שלא ספר יום אחד יוכל להמשיך ולספור בברכה (רא"ש פסחים פ' י" סעי' מ"א), דעה אחרת סוברת שכל הימים הם מצווה אחת, וזוהי כוונת הפסוק "תמימות", ולכן מי ששכח ולא ספר יום אחד, "איבד" חלק מן המצווה ולא ימשיך לספור בברכה (הרא"ש פסחים שם). דעה זו הובאה להלכה "**אם שכח לברך באחד מהימים...סופר בשאר ימים בלא ברכה**" (ארו"ח תפ"ט ח' ובמשנה ברורה שם ס"ק ל"ז). **שנית, אונס.** ההלכה קובעת כי אונן שמתו מוטל לפניו ופטור מן המצוות, נחשב אונס, ועל כן יספור ספירת העומר בלא ברכה בזמן אנינותו, כדי שלא יאבד המצווה ויוכל להמשיך ולספור בברכה בימים הבאים לאחר תום האנינות, שלא נאמרה אנינות לעניין פטור ממצוות אלא לאותן הנהגות בזמן האנינות, ולא לאותן המצוות שימנעו ממנו בתום אנינותו מלקיים המצווה כדוגמת ספירת העומר (נ"ב ארו"ח מהדו"ק סי' כ"ז). ועוד שיש הסוברים שאונן רשאי להחמיר על עצמו ולקיים המצוות למרות הפטור והרי זה כספק ספיקא "**...ספק שמא בכל מצוה לא אמרו איסור רק פטור וכשירצה יעשה, ואם אמרו איסור שמא במצוה כזו שמתבטל אח"כ מן המצוה לא אמרו בה איסור ממילא, חיוב הוא**" (כתב סופר יורה דעה סימן קפ"א), ומכאן שאונס כזה שבו נמנעה היכולת לספור, כגון חולה, גרוע מדינו של אונן שהיה אונס מחמת הפטור, שזה לא הפטור אנסו אלא החולי נמנעו מלספור, ודינו כמי ששכח (שו"ת פרי השדה ח"ב סי' ל"ז). **שלישית, חולה.** ההלכה קבעה שפטור שוטה ממצוות הוא רק בזמן שהוא שוטה, וכשהוא פיקח חייב "**עיתים חלים ועיתים שוטה, כשהוא חלים הרי הוא כפקח לכל דבריו, וכשהוא שוטה הרי הוא כשוטה לכל דבריו**" (תוספתא תרומות פ"א, ר"ה כ"ח ע"א) ולהלכה "**מי שהוא עת שוטה ועת שפוי...בשעה שהוא שפוי כל מעשיו קיימים, וזוכה לעצמו ולאחרים ככל בן דעת**" (רמב"ם הלכות מכירה פכ"ה ה"ה), ואם כן חולה זה שבעת חוליו לא זכר כלל מחיוב הספירה, נחשב כשוטה הפטור מן המצוות, ואף גרע חלקו במובן מסוים שהרי לא ספר כלל, ואינו כאותו שוטה שקיים המצווה אלא שהיה שוטה בעת שקיים המצווה (שו"ת קנין תורה ארו"ח סימן מ"ה).

ברכת שבת שלום
הרב אברהם רזניקוב
רב המרכז הרפואי

אגודות חסד

1. עמותת "עזר מציון", חולים וקרוביהם המעוניינים לקבל אוכל מכשרות מיוחדת, מוזמנים להיעזר בשירותיה. ניתן לפנות לטלפון

035257010 או לפל" 0522593300

2. עמותת "מפעל החסד" חולים ובני משפחותיהם המעוניינים בארוחות מוכנות, כשרות למהדרין - "גלאט" לשבת, מוזמנים לפנות לטל' 035790837.

3. במקרה הצורך ניתן לפנות למשפחת בריסטובסקי לכל צורך שהוא. מספר הטלפון לפניות 0533177279.

חלוקת נרות שבת מתבצעת מידי יום ששישי ע"י בנות חב"ד במחלקות השונות.

בכל צורך פנייה בנושאי דת ושבת במרכז הרפואי ניתן לפנות לרב אברהם רזניקוב רב המרכז הרפואי במספר

052-4266008

avire@tlvmc.

health.gov.il

הערות והארות יתקבלו בברכה

